

special significance and have a wide range of applications: science, linguistics, information systems, architecture and construction, art etc. The necessity of the geometric component of mathematical culture of primary school teachers is stressed. The geometric component of mathematical culture of a future primary school teacher is defined as a complex of personal and professional qualities which is based on synthesis of geometrical knowledge, of skills, spatial, constructive and logical thinking, intellectual abilities and describes the willingness and ability of the teacher to acquire, use and improve geometric knowledge and skills in the academic and professional activities.

It is noted that the geometric component of mathematical culture of primary school teachers could and should be developed by means of subjects such as art, work training, nature science and computer science.

It is shown that the higher the position of the geometric component in mathematical culture of the individual, the more developed is its mathematical culture and the level of intellect.

Keywords: primary school teacher, professional culture, mathematical culture, geometric component of mathematical culture.

УДК 378.147 +371.21 (37.013)

Ковальчук Валентина Антонівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка
10008, м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40

*Житомирский государственный университет имени Ивана Франка,
10008, г. Житомир, ул. В. Бердичевская, 40*

*Zhytomyr Ivan Franko State University
10008, Zhytomyr, VelykaBerdychivska str, 40*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ВАРІАТИВНОСТІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. Основним із напрямків реалізації реформування сучасної системи загальної середньої освіти є підготовка якісно нового вчителя, здатного адаптуватися до педагогічних інновацій, адекватно і швидко реагувати на сучасні перспективні процеси соціального і економічного розвитку суспільства в цілому, компетентного до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем загальноосвітньої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідною ознакою компетентності є діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні зі системою необхідних загальних, психолого-педагогічних та фахових знань, що виявляються в умінні особистості робити вибір, керуючись особистісними якостями й адекватно оцінюючи конкретну ситуацію у професійній діяльності та повсякденному житті в умовах постійно змінюваного світу. У сучасних наукових дослідженнях (В. Байденко, Н. Бібік, О. Дубасенюк, Є. Зеєр, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, В. Шахов та ін.), у яких вивчаються різні аспекти формування компетентності фахівців, у тому числі й педагогів, зазначається, що до її складу повинні включатися загальні/соціальні (стосуються кожної особистості й висвітлюють її взаємодію

із середовищем), ключові (відображають професійно значущі якості особистості), спеціальні (характеризують продуктивність діяльності та є багатофункціональними) компетенції.

Як зазначається у Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), результатами навчання є сукупність знань, умінь, навичок, інших *компетентностей*, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти [1].

Аналіз досліджень (О. Антонова, В.Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зимня, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Ничкало, О. Семенов, О. Тімець, А. Хуторський, В. Шахов та ін.), присвячених проблемі формування компетентності майбутніх вчителів, показав, що існують різні її види: професійна компетентність, інтелектуальна, інформаційно-технологічна, соціально-перцептивна, технологічна, комунікативна, соціально-психологічна, фахова. Детальне вивчення вказаних видів компетентності дало можливість визначитися з базовою для нашої проблеми компетентністю, обґрунтувати її структуру та охарактеризувати складові.

Метою статті є визначення сутності, змістової характеристики окресленої компетентності та виокремлення системи критеріїв та показни-

ків її сформованості.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці існують два підходи у визначенні структури компетентності. З позицій першого підходу, структура розглядається як поєднання різних компонентів: мотиваційного, змістового, процесуального і рефлексивного. За другим підходом визначення компетентності здійснюється через комбінацію різних компетенцій. Ми обрали другий підхід.

Теоретичне вивчення професійної компетентності дозволило нам систематизувати її основні характеристики: сукупність професійно значущих знань і вмінь, що визначають результати праці; обсяг навичок виконання професійних завдань, набір особистісних якостей і властивостей; єдність змістової та операційної складової готовності вчителя до праці тощо. Професійна компетентність може бути представлена набором різних компетентностей. Зокрема у державних стандартах вищої освіти вказується, що це може бути і загальнопредметна і спеціально-предметна компетентності; або ж інтегральна професійна компетентність [1]. Таким чином, беручи до уваги значущість вищевикладеного, зазначимо, що визначення компетентності, де була б комплексно відображена базова для проблеми нашого дослідження компетентність учителя, у науковій літературі не відображено.

У нашому дослідженні ми визначили професійну компетентність учителя та її змістові характеристики. В її межах ми розглядаємо професійну компетентність вчителя до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем. *Професійну компетентність учителя визначаємо як багатоаспектне інтегральне особистісне утворення, яке включає широкую професійну та загальну ерудицію, систему необхідних умінь, навичок і способів виконання професійних дій, сукупність професійно-ціннісних ставлень та досвід дослідницької діяльності, і яка є критерієм становлення вчителя-професіонала.*

Враховуючи специфічність професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем, у структурі професійної компетентності майбутнього вчителя виокремлюємо *педагогічно-спеціалізовану компетентність*, яка вміщує сукупність необхідних знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень та досвіду творчої дослідницької діяльності, що забезпечують успішне виконання вчителем своєї професійної діяльності в умовах варіативності освітньо-виховних систем. Це спеціальна компетентність, яка є складовою професійної компетентності вчителя і відображає специфічність і своєрідність структури педагогічної діяльності в сучасних

умовах. До такої педагогічно спеціалізованої компетентності, зокрема, можна віднести: педагогічно-спеціалізовану компетентність майбутнього вчителя щодо формування творчого мислення учнів, педагогічно-спеціалізовану компетентність майбутнього вчителя активізації навчального процесу, роботи з обдарованими учнями тощо.

Компетентність учителя здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем, як педагогічно-спеціалізовану, є освітньою компетентністю й означає інтегральне особистісне утворення, яке включає володіння теоретико-методологічними, психолого-педагогічними і методичними знаннями про сутність, ознаки, особливості та типологію освітньо-виховних систем, узагальненими знаннями та способами виконання професійних дій педагога в умовах їх варіативності, сукупністю професійно-ціннісних відносин та досвідом дослідницької діяльності в конкретному освітньо-виховному середовищі загальноосвітнього закладу. Зрозуміло, що формування педагогічно-спеціалізованої компетентності майбутніх учителів здійснювати професійну діяльність в умовах освітньо-виховних систем невід'ємно пов'язане із формуванням професійної компетентності в цілому, так як розроблена компетентність є інваріантним складником професійної компетентності вчителя.

Відповідно *професійна підготовка майбутнього вчителя до роботи у різних освітньо-виховних системах розглядається як комплексний педагогічний процес формування професійної компетентності, ядром якої є педагогічно-спеціалізована компетентність майбутнього вчителя в умовах різних типів освітньо-виховних систем, що відбувається у сприятливих умовах технологічного та науково-методичного забезпечення фахової підготовки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.*

Структурно-змістова характеристика поняття «педагогічно-спеціалізована компетентність учителя до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем» розглядається нами через комбінацію компетенцій, які відображають специфічність і предметну спрямованість такої підготовки (див. рис. 1). Нами виділено компетенції, які забезпечують можливість вчителю виявити професійні та особистісні здібності, знання й уміння, і на цій основі оцінити рівень досягнень вчителя. Розвиток цих компетенцій дасть змогу педагогу швидко й оперативно орієнтуватися у змінних умовах праці різних освітньо-виховних системах загальноосвітніх навчальних закладів, бути готовим до професійної самоосвіти та саморозвитку.

Рис. 1. Змістова структура педагогічно-спеціалізованої компетентності майбутніх учителів здійснювати професійну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем.

Мотиваційно-ціннісна компетентність включає сформованість у майбутніх учителів професійних і особистих інтересів та потреб, позитивної мотивації у виборі професійної діяльності, ціннісних орієнтацій навчання, пов'язаних з розумінням особливостей майбутньої професійної діяльності в різних освітньо-виховних системах, осмислення ролі й призначення вчителя в суспільстві, уміння вибирати цільові і змістові установки своїх дій і вчинків для формування власної професійної стратегії й вдосконалення своїх професійних якостей.

Предметна компетентність передбачає у межах вивчення педагогічних дисциплін засвоєння теоретичних знань про концепцію освітньо-виховних систем (сутність освітньо-виховної системи, розуміння її особливостей, етапів розвитку, умов функціонування, типології), методичних знань про особливості професійної діяльності в умовах варіативності освітньо-виховних систем, специфіку освітньо-виховного середовища конкретного навчального закладу, його особливостей, знань про цінності, які визначають розуміння значущості професійної діяльності вчителя, його ролі у навчанні й вихованні особистості, у створенні умов для її розвитку, саморозвитку і вдосконалення.

Технологічна компетентність передбачає оволодіння студентами – майбутніми вчителями – необхідним комплексом професійних умінь (аналітичними, прогностичними, організаційними, комунікативними, конструктивними), необхідними для реалізації професійної стратегії в умовах конкретного навчального закладу з урахуванням специфіки його освітньо-виховної системи; уміннями самостійно приймати виважені рішення.

Інформаційно-дослідницька компетентність включає оволодіння майбутніми вчителями уміннями здійснювати науково-дослідницьку діяльність з учнями та розвивати їх нахили і здібності; проводити пошук, обробку, узагальнення та систематизацію необхідної інформації; поглиблення психолого-педагогічних і фахових знань, які є основою для вироблення і реалізації оптимальних рішень в умовах варіа-

тивності освітньо-виховних систем навчальних закладів.

Педагогічно-спеціалізована компетентність включає *компетентність самопізнання і самооцінки*. Оволодіння цією компетенцією майбутніми вчителями дає можливість на основі вивчення особистісних якостей формувати у студентів уміння самоактуалізації, самоконтролю і самооцінки у процесі організації й здійснення професійної діяльності та її результатів в умовах педагогічного середовища конкретного навчального закладу, яке сформувалося відповідно до особливостей освітньо-виховної системи; здатності до самонавчання в професійному й особистому вдосконаленні.

Для визначення найбільш важливих знань і професійних умінь, необхідних для роботи вчителя в умовах варіативності освітньо-виховних систем нами було проведено опитування. У ньому взяло участь 155 осіб, із них 82 студента-випускника (спеціалісти і магістри) Житомирського державного університету імені Івана Франка і 73 експерти (вчителі, заступники директорів з виховної роботи м. Житомира та Житомирської області, які проходили стажування в Житомирському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти). Оцінку узгодженості між експертами ми визначали на основі підрахунку коефіцієнта конкордації за формулою частотного показника [2, с. 50-51].

$v_i = \frac{m_i}{m}$, де m_i – число КЕ (кандидата у експерти), який вибрав показник i і m – загальне число КЕ (кандидатів у експерти).

Інтервал значень v_i може бути:

$0,5 \leq v_i < 0,7$ – задовільна узгодженість;

$0,7 \leq v_i < 0,9$ – добра узгодженість;

$0,9 \leq v_i < 1$ – повна узгодженість.

За проведеними підрахунками ми отримали коефіцієнт $v_i = 0,81$, що означає добру узгодженість висновків експертів і дає підстави стверджувати про їх компетентність в оцін-

ці отриманих результатів дослідження. Досліджуваним було запропоновано визначити ступінь значущості знань і групи умінь за рівнями: «3» – дуже важливі, «2» – важливі, «1» – не обов'язкові й «0» – знання або уміння не має значення.

Опитування про важливість необхідних знань для роботи вчителя в умовах варіативності освітньо-виховних систем визначалася і студентами, і експертами передусім, через призму їх використання в конкретних умовах навчального закладу (загальноосвітньої школи).

Аналіз результатів опитування показав, що в основному і студенти-випускники, і експерти-вчителі розуміють важливість знань про освітньо-виховні системи, їх характеристику, типологію для професійної діяльності. Однак зауважимо, що 62 вчителі (85% опитуваних) виділяють вагомість знання сутнісної характеристики категорій, їх означення, властивостей. Це можна пояснити їх прагненнями дослідити теоретичні основи цього педагогічного явища і виявити можливості впливу, керування з метою досягнення позитивних змін. А у студентів поки що не так яскраво виявляються такі прагнення. Лише 20 осіб (24% опитуваних) зазначили важливість знань про сутнісні характеристики поняття «освітньо-виховні системи», ознаки та класифікацію. На нашу думку, це пояснюється низьким рівнем теоретичного осмислення сутнісного значення цього педагогічного явища для професійної діяльності, недостатністю усвідомлення взаємозв'язку цих знань з розв'язанням професійно важливих завдань.

Одноставність високої оцінки і студентів, і вчителів важливості й необхідності оволодіння методичним інструментарієм для роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем навчальних закладів виявляє розуміння обох груп опитуваних того, що позитивні результати професійної діяльності прямо залежать від успішного володіння системою методів педагогічного впливу. З позиції вчителів це пояснюється досвідом діяльності, а з позиції студентів, як ми вважаємо, – оцінкою досвіду вчителів, з якими співпрацювали студенти, власними успіхами і недоліками у процесі адаптації до педагогічної діяльності під час проходження різного виду педагогічної практики. Важливо відмітити також однаставність оцінки студентів та вчителів важливості у професійній підготовці знань про розробку та реалізацію професійної стратегії вчителя.

Аналіз відповідей, які стосуються необхідних умінь, дав можливість виявити у студентів таку тенденцію: вищим балом вони оцінюють необхідні уміння вчителя для роботи в умовах варіативності освітньо-виховної системи, що

характеризують систему ставлення особистості до самого себе (Я - концепція), і нижчим балом умінь, які необхідні для навчання учнів різним аспектам людської діяльності. Це, на нашу думку, пояснюється тим, що студенти більше зорієнтовані на свою особистість (особисті знання, уміння, навички організувати і здійснювати професійну діяльність), а не на особистість учня. Крім того, у студентів недостатньо педагогічного досвіду у вирішенні основних навчально-виховних завдань, і вони ще недостатньо розуміють важливість і необхідність оволодіння професійними вміннями навчання і допомоги учням у вирішенні різних проблем життя.

Результатом розробки педагогічно-спеціалізованої компетентності майбутнього вчителя здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем є обґрунтування критеріїв та показників рівня її оцінювання (схематично представлено на рис. 2).

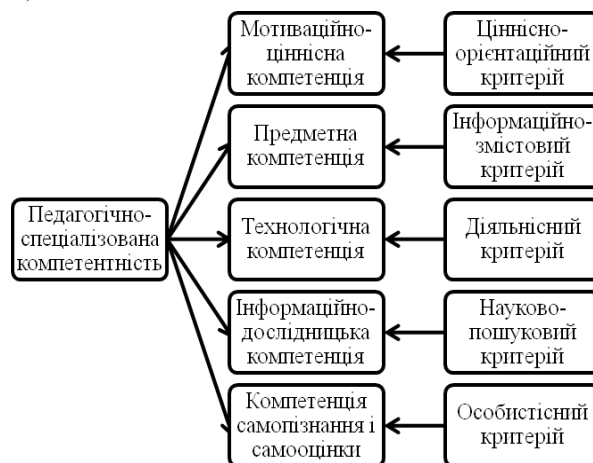

Рис. 2. Критерії оцінювання педагогічно-спеціалізованої компетентності

Загальновизнаним є розуміння критерію як засобу для судження; як підстава, на основі якої виставляється оцінка, дається визначення або класифікація чогось; як мірило оцінки [3, с. 465], а розуміння показника як ознаки критерію служить конкретним виявленням сутності якостей і властивостей явища, процесу, який підлягає вивченню, це наочні дані про результати чого-небудь [3, с. 838]. Важливо при цьому дотримуватися певних вимог, які забезпечать об'єктивність і вірогідність дослідження. Критерії мають бути максимально об'єктивними, однозначними, наскільки це можливо в науковій педагогічній галузі, щоб уникнути суперечливості в оцінці ознак різними дослідниками; адекватними, валідними і нейтральними по відношенню до досліджуваного явища; критерії також повинні бути представлені сукупністю, яка виражає повноту й охоплює всі суттєві

характеристики явища або процесу, що досліджується. Виокремлені критерії характеризуються такими показниками: (див. таблицю).

Висновки. Отже, сучасний вчитель повинен володіти необхідним рівнем компетентності у вирішенні професійних завдань, пов'язаних з умовами функціонування різних освітньо-виховних систем. Зазначені положення щодо визначення сутності, змісту та критеріїв і показників сформованості педагогічно-спеціалізованої компетентності майбутніх учителів

здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем дозволять покращити ефективність професійної підготовки майбутніх учителів до такої специфіки педагогічної діяльності.

Перспективами подальших розвідок є розробка технології професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем та дослідження організаційно-педагогічних умов необхідних для її реалізації.

Критерії і показники оцінювання педагогічно-спеціалізованої компетентності вчителя

Складові педагогічно-спеціалізованої компетентності	Критерії	Показники
Мотиваційно-ціннісна компетенція (узгодженість професійних та особистісних інтересів, суспільно значуща спрямованість в організації навчання і виховання школярів, позитивна мотивація навчально-пізнавальної та професійно орієнтованої діяльності; гуманістичні цінності у здійсненні професійної діяльності)	Ціннісно-орієнтаційний (рівень сформованості професійно важливих цінностей, інтересів й мотивів до професійної педагогічної діяльності в умовах варіативності освітньо-виховних систем)	Усвідомлення цінності педагогічної професії, гуманістичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії в умовах освітньо-виховної системи навчального закладу; здатність вибору власної позиції та стратегії педагогічної взаємодії в освітньо-виховному середовищі конкретного навчального закладу; наявність мотивів і бажань досягнення високого рівня професійної компетентності в умовах ВНЗ та у майбутній професійній діяльності
Предметна компетенція (глибокі знання та розвинені уміння з фундаментальних і спеціальних педагогічних дисциплін)	Інформаційно-змістовий (рівень сформованості необхідних знань для роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем)	Системність, цілісність теоретичних знань основних положень концепції освітньо-виховних систем, їх міждисциплінарна спрямованість; обізнаність зі змістом, формами і методами професійної педагогічної діяльності в умовах варіативності освітньо-виховних систем
Технологічна компетенція (професійні уміння здійснювати педагогічну діяльність (аналітичні, прогностичні, організаційні, комунікативні, конструктивні)	Діяльнісний (рівень сформованості професійних умінь здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем)	Комплексність і системність умінь визначати педагогічно доцільний зміст, форми і методи педагогічної взаємодії в умовах різних освітньо-виховних систем; наявність умінь розробляти і реалізовувати професійну стратегію в умовах освітньо-виховної системи конкретного навчального закладу відповідно до змін і коректив її функціонування
Інформаційно-дослідницька компетенція (самостійний пошук, обробка та представлення наукової інформації, проведення науково-педагогічної дослідницької роботи зі школярами)	Науково-пошуковий (рівень сформованості знань і умінь здійснювати наукове дослідження специфіки освітньо-виховної системи навчального закладу; розробка та реалізація програми наукових пошуків у роботі зі школярами в цих умовах)	Комплексність знань й умінь майбутніх учителів здійснювати наукове вивчення освітньо-виховних систем навчальних закладів; продуктивність умінь розробляти та реалізовувати програми наукового пошуку та власну професійну стратегію в умовах варіативності освітньо-виховних систем
Компетенція самопізнання і самооцінки (знання про власну особистість, способи пізнання; наявність адекватної самооцінки, професійної впевненості та самоконтролю і самоорганізації, здатність до саморозвитку)	Особистісний (рівень сформованості професійно важливих знань про власну особистість, умінь самоорганізації, навиків саморозвитку й самовдосконалення)	Системність знань про особистісний розвиток професійно важливих якостей, сформованість спрямованості на самовдосконалення, наявність умінь та навичок адаптації до умов різних освітньо-виховних систем

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради № 76-VIII від 28.12.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Черепанов В. С. Экспертные оценки в педагогических исследованиях. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : ВТФ «Перун», Ірпінь, 2001. – 1440 с.

Ковальчук В. А. Професійна компетентність вчителя в умовах варіативності освітньо-виховних систем.

У статті розкривається сутність поняття «педагогічно-спеціалізована компетентність майбутніх учителів здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем» як складова професійної компетентності вчителя.

Професійна підготовка майбутнього вчителя до роботи у різних освітньо-виховних системах загальноосвітніх закладів передбачає здійснення дослідження у двох площинах, одна з яких визначається процесом професійної підготовки, а інша – різноманітністю освітньо-виховних систем загальноосвітніх закладів.

У дослідженні освітньо-виховна система розглядається як цілісне утворення, яке організується в процесі інтеграції основних компонентів освіти і виховання (мета, суб'єкти, їхня діяльність, спілкування, відносини, кадровий потенціал, матеріальна база), що сприяє розвитку і саморозвитку особистості, створенню своєрідного, розвивального та освітньо-виховуючого середовища навчального закладу.

Професійна підготовка майбутнього вчителя до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем розглядається як комплексний педагогічний процес формування професійної компетентності, ядром якої є педагогічно-спеціалізована компетентність, що відбувається у сприятливих умовах технологічного та науково-методичного забезпечення фахової підготовки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Педагогічно-спеціалізована компетентність включає сукупність необхідних знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень та досвіду творчої дослідницької діяльності вчителя, що забезпечують успішне виконання вчителем своєї професійної діяльності в умовах варіативності освітньо-виховних систем, тобто такі структурні компетенції: мотиваційно-ціннісну компетенцію, предметну компетенцію, технологічну компетенцію, інформаційно-дослідницьку та компетенцію самопізнання і самооцінки.

У статті висвітлюється процес визначення змістової характеристики поняття, окреслюються критерії та показники оцінки рівня сформованості.

Ключові слова: професійна компетентність вчителя, педагогічно-спеціалізована компетентність майбутніх учителів здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем, критерії і показники рівня сформованості.

Ковальчук В. А. Профессиональная компетентность учителя в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем.

В статье раскрывается суть понятия «педагогически-специализированная компетентность будущих учителей осуществляют педагогическую деятельность в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем» как составляющая часть профессиональной компетентности учителя.

Профессиональная подготовка будущего учителя к работе в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем общеобразовательных заведений предусматривает проведения исследования в двух плоскостях, одна из которых определяется процессом профессиональной подготовки, а вторая – разнообразием образовательно-воспитательных систем общеобразовательных заведений.

В исследовании образовательно-воспитательная система рассматривается как целостное образование, которое организовывается в процессе интеграции основных компонентов образования и воспитания (цель, субъекты, их деятельность, общение, отношения, кадровый потенциал, материальная база), способствует развитию и саморазвитию личности, созданию своеобразной, развивающей и образовательно-воспитательной среды учебного заведения.

Профессиональная подготовка будущего учителя к работе в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем рассматривается как комплексный педагогический процесс формирования профессиональной компетентности, ядро которой составляет педагогически-специализированная компетентность, и происходит в условиях технологического и научно-методи-

---

ческого обеспечения учебного процесса в образовательной среде высшего учебного заведения. Педагогически-специализированная компетентность состоит из совокупности необходимых знаний, умений, навыков, ценностных отношений и опыта творческой исследовательской деятельности учителя, обеспечивающих успешное осуществление учителем профессиональной деятельности в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем, то есть включает такие компетенции: мотивационно-ценностную, предметную, технологическую, информационно-исследовательскую и компетенцию самопознания и самооценки.

В статье рассматривается процесс определения содержания и характеристики понятия, определяются критерии и показатели уровня сформированности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность учителя, педагогически-специализированная компетентность будущих учителей осуществлять педагогическую деятельность в условиях вариативности образовательно-воспитательных систем, критерии и показатели уровня сформированности.

Kovalchuk V. A. Professional competence of teacher in terms of variability of educational systems.

The article reveals the essence of the concept of “pedagogical-specialized competence of the future teachers for teaching activities in variety of educational systems” as part of the professional competence of the teacher.

Future teachers professional training to conduct pedagogical activities in different educational systems and educational institutions involves comprehensive studies in two directions, first is determined by the process of training, and second - by the variety of educational systems.

Educational system in the study is presented as a holistic entity that is organized by the integration of major components of education and training (objectives, actors, their activities, communication, relationships, human resources, material resource); and promotes personal development as well as creates unique developmental and educational environment of the educational institution.

Future teachers training to conduct pedagogical activities in terms of variability of educational systems is seen as a comprehensive educational process of the professional competence formation, where the pedagogical-specialized competence is the main component. The successful process is determined by the conditions, technological and methodological support of professional training in the educational environment of higher education institution.

Pedagogical-specialized competence includes a set of necessary knowledge, skills, values, attitudes and experience of creative research teachers, ensuring the successful implementation of teacher’s professional activity in terms of variability of education and educational systems, ie structural competences such as motivational-value competence, subject competence, technological competence, data and research competence and competence of self-knowledge and self-esteem.

The process of the content formation and characteristics of the concept, criteria and indicators for the degree of well-formedness are explicitly determined.

Key words: teacher’s professional competence, pedagogical-specialized competence of the future teachers for teaching activities in terms of variability of educational systems, criteria and indicators for the degree of well-formedness.